

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ОБРАЗІВ ПОВСТАНЦІВ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ ВОЛОДИМИРА ЛИСА «СТОЛІТТЯ ЯКОВА»)

Нечипоренко Вікторія

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Дослідження особливостей прози Володимира Лиса є актуальним, цікавим, своєчасним і можливим у межах шкільного дискурсу, оскільки творчість нашого видатного сучасника характеризують як епічну могутність із неповторним мовленням, цікавим на всіх рівнях, що вписується в історичний, націософський та антиколоніальний дискурси.

Чимало науковців, зокрема, мовознавці й літературознавці, такі, як Валентина Богатко [1], Алла Віннічук [9], Віктор Крупка [9], Ірина Зелененька [7], Тетяна Сіроштан [11] досліджували роман, проте особливості тропіки, порівнянь у сучасній романній прозі, зокрема, у «Столітті Якова» Володимира Лиса – це наукова цілина, що потребує вивчення. Учням, на нашу думку, було б цікаво поглинати техніку роману на позакласних годинах.

У романі Володимира Лиса досить великим кластером виступає група порівняльних конструкцій, в якій предметом порівняння є людина. Автор майстерно характеризує як зовнішні, так і морально-психологічні риси своїх героїв, описуючи внутрішні чинники, мовлення, рухи, стан персонажів – фізичний чи моральний – митець дає змогу читачу створити асоціативний образ описаного героя. Образом порівняння можуть бути явища дійсності, проте письменник найчастіше використовує представників тваринного світу (незнана твар, шуліка, собака, кінь, птах, цвіркун, кіт), представників рослинного світу (зернина, квітка, дуб), явища природи (хвиля, блискавка, хуртовина, туман).

У романі Володимира Лиса «Століття Якова» спостерігаємо частотне вживання фрагментів прислів'їв, приказок та інших малих фольклорних форм. Ці часто подибувані елементи порівняння стали типовими для епічної творчості багатьох українських письменників.

Автор використовує велику кількість порівняльних конструкцій, що належить до групи «особа». Частим у використанні є порівняння, що належить до семантичного типу «особа – тварина», адже порівняння зі світом тварин є типовим для загальнономовних порівнянь. Митець використовує асоціативний зв'язок «особа – явище природи», а також поширене у традиційній літературі «жінка – рослина».

Порівняння з тваринами часто використовують для збільшення могутності образу або ж задля того, щоб надати образу більш чітких ознак і характеристик. Крім того автор вельми влучно передав страх, помітна також любов українців до тварин.

У досліджуваному романі виділяємо таку категорійну сему, як «реалії», а саме можемо відзначити використання конструкцій з природнім явищем «мороз». Заразом виокремлюємо таку підгрупу, як «частина доби – тварина», адже письменник використав порівняння, де змодельовано особливість ночі.

Визначаючи тематичну групу «абстрактність», виділяємо підгрупу «абстрактність – особа», де крила є абстрактним явищем, до того ж спостерігаємо менш численні ознаки підгрупи «абстрактність – речовина».

Серед індивідуально авторських можемо виділити такі типи: фаунічні, флористичні, антропонімічні, атмосферні, космічні, топонімічні, гідронімічні, кінестетичні, сакральні.

До авторських порівняльних конструкцій можемо віднести порівняння, в якому предметом порівняння є група фауни. У продемонстрованих порівняннях ми простежуємо особливість побудови порівняльних конструкцій з фаунічною групою, адже прикладів цієї групи в творі налічуємо найбільшу кількість. Письменник виділяє у творі й флористичну групу порівнянь, зображуючи таким чином природні умови, що оточують мовця та читача.

Можемо виділити порівняльні групи топонімічних порівнянь, що митець застосовує в романі. Володимир Лис майстерно зображує кінестетичні порівняння. У прикладах цієї групи ми простежили індивідуальність порівнянь автора, що відрізняють його від інших митців слова. Вабливим прикладом також є група сакральних порівнянь.

Отже, у романі Володимира Лиса «Століття Якова» традиційні та індивідуальні порівняння є незамінним компонентом художнього тексту та важливим засобом тропеїчної насиченості мистецтва слова. Детерміновані особистим світосприйняттям письменника, вони, з одного боку, є показником його індивідуального стилю, а з іншого – постають результатом реалізації певної стилістичної настанови.

Література

1. Богатько В. Структурно-семантична специфіка еліптичних речень у прозових творах Володимира Лиса. *Мовознавство*. 2017. № 25. С. 50–57.

2. Голоюх Л. В. Порівняння як структурно-стилістичний компонент художнього тексту (на матеріалі сучасної української історичної прози) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Інститут укр. мови. Київ : Наук. думка, 1996. 225 с.

3. Зелененька І. А. Образи української психоісторії в поезії дисидента Тараса Мельничука. *Історико-культурна спадщина Дніпровського Лівобережжя, Курського Посейм'я та Слобожанщини: минуле і сучасність*: Матеріали Другої Міжнар. наук.-практ. конф., присв. 95-річчю обрання Павла Скоропадського гетьманом Української Держави. Глухів-Ніжин, 2013. С. 58–60.

4. Зелененька І. «Чиї це ілюзії стенають плечима, якого народу...»: Тарас Мельничук і літературний процес 60-90-х років в Україні. Вінниця : «Едельвейс і К», 2008. 152 с.

5. Зелененька І. А., Брижата Д. В. Проза Михайла Стельмаха та літературний канон СРСР. *Fundamental and Applied Research in the Modern World : Abstracts of IV International Scientific and Practical Conference*. Boston, USA, 2020. С. 520–531.

6. Зелененька І. А., Григорович О. Б. Антитоталітарний дискурс у прозі Юрія Мушкетика (на матеріалі оповідання «Суд»). *Innovation in Science: Modern Challenges* : The 3rd International scientific and practical conference. Munich, Germany, 2020. С. 199–204.

7. Зелененька І. А., Нечипоренко В. В. Образотворчий потенціал порівнянь у романі Володимира Лиса «Століття Якова». *Results of Modern Scientific Research and Development. Research and Development* : Proceedings of I International Scientific and Practical Conference. Madrid, Spain, 2021. С. 429–435.

8. Зелененька І. А., Плоскіна І. В. Художнє порівняння як специфічна форма трансляції історії в романі Василя Шкляра «Чорний ворон». *The World of Science and Innovation* : Abstracts of VII International Scientific and Practical Conference, 10–12 February 2021. London, United Kingdom 2021. С. 502–511.

9. Історія української літератури : навч.-метод. посіб. для підготовки до державної атестації студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» денної та заочної форми навчання / Авт.-упорядн.: Н. С. Поляруш та ін. Вінниця, 2017. 178 с.

10. Лис В. Століття Якова. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2012. 240 с.

11. Сіроштан Т., Бережна Т. Стилiстичнi параметри синонiмiї у творах Володимира Лиса. 2020. № 2. С. 128–132.

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОРІВНЯНЬ У РОМАНІ ВАСИЛЯ ШКЛЯРА «ЧОРНИЙ ВОРОН»

Плоскіна Ірина

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

У кінці ХХ – на початку ХХІ ст., після кризи методологій, що торкнулася і загальноосвітньої школи, у вітчизняній науці про літературу